

*В. Азєєва, студентка бакалаврату
О. Бабелюк, д-р філол. н., проф.
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності*

ПЕРЕКЛАД АБРЕВІАТУР У СФЕРІ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТА КРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

У сучасній лінгвістиці переклад розглядається як складний багаторівневий когнітивно-комунікативний процес, що передбачає інтерпретацію змісту, відтворення семантичних структур та врахування дискурсивних, культурних і прагматичних параметрів [4, с. 5; 2]. У сфері надзвичайних ситуацій та кризового менеджменту особливої актуальності набуває проблема перекладу абревіатур, оскільки вони виконують функцію інформаційної компресії та оперативної номінації. Відтак забезпечення семантичної точності, функціональної еквівалентності та прагматичної релевантності при їх відтворенні є необхідною умовою ефективної професійної комунікації [1; 6, с. 3].

У межах спеціалізованого дискурсу абревіатуру розглядають як різновид терміна, утворений шляхом скорочення повної назви поняття та закріпленій у професійному мовленні. У сфері надзвичайних ситуацій і кризового менеджменту абревіатури становлять значну частину термінологічної системи (більше 50%), оскільки забезпечують оперативність комунікації та уніфікацію професійного спілкування. Матеріали глосарію Federal Emergency Management Agency демонструють високу частотність таких одиниць, що підтверджує їхню системоутворювальну роль у галузевому дискурсі.

У спеціалізованому мовленні виокремлюють кілька основних типів абревіатур: ініціальні абревіатури, які утворені з початкових літер компонентів словосполучення та вимовляються побуквено (наприклад, *FEMA – Federal Emergency Management Agency*, *EOC – Emergency Operations Center*); акроніми, тобто скорочення, що читаються як цілісне слово (наприклад, *HAZMAT – Hazardous Materials*); змішані форми, як поєднання різних способів скорочення або часткового збереження повної форми, що можуть містити як літерні, так і словесні елементи.

Конул Махядлінова у своїй праці «Абревіатури у діловому дискурсі», стверджує, що літерні абревіатури є найпоширенішим підтипом серед інших абревіатур ініціального типу, становлячи близько 70 %. [5, с. 3003]

Функціонування абревіатур у спеціалізованому дискурсі зумовлене кількома ключовими чинниками. По-перше, вони забезпечують економію мовних засобів, що особливо важливо в умовах обмеженого часу та необхідності швидкого реагування. По-друге, абревіатури виконують функцію стандартизації, закріплюючи усталені позначення процедур, структур і протоколів. По-третє, вони сприяють формуванню професійної ідентифікації, оскільки володіння галузевими скороченнями виступає маркером належності до фахової спільноти.

Глосарій FEMA репрезентує розгалужену та чітко структуровану терміносистему у сфері управління надзвичайними ситуаціями, у якій абревіатури виконують системоутворювальну функцію. Характерною рисою цього джерела є висока концентрація скорочених найменувань, що охоплюють організаційні

структури, нормативно-правові акти, програми федерального рівня, а також оперативні механізми координації та реагування.

Серед організаційних і координаційних скорочень, зафіксованих у глосарії, варто виокремити *EMAC (Emergency Management Assistance Compact)* – міжштатну угоду про взаємодопомогу у сфері управління надзвичайними ситуаціями, а також *NRCC (National Response Coordination Center)* – національний центр координації реагування, що забезпечує стратегічне управління ресурсами під час масштабних інцидентів. Значну групу становлять аббревіатури, пов'язані з національними рамковими документами та програмами, зокрема *NRF (National Response Framework)*, який визначає принципи організації реагування на надзвичайні ситуації на федеральному рівні, та *THIRA (Threat and Hazard Identification and Risk Assessment)* – процедура ідентифікації загроз і оцінювання ризиків.

Окремий пласт утворюють скорочення, що позначають функціональні механізми координації та спеціалізовані напрями діяльності, наприклад *ESF (Emergency Support Function)* – структурні елементи підтримки реагування в межах національної системи, або *PA (Public Assistance)* – програма фінансової допомоги для відновлення інфраструктури після катастроф. У глосарії також представлені терміни, що стосуються фінансових інструментів та управління ресурсами, зокрема *HMGP (Hazard Mitigation Grant Program)* – програма грантів для зменшення ризиків майбутніх катастроф.

Переклад аббревіатур у сфері надзвичайних ситуацій передбачає поєднання термінологічної точності, функціональної доцільності та урахування інституційного контексту. Пальчевська О., Губич П. та Александрова С. зазначають, що для перекладача цілком виправданим є використання різних мовних трансформацій, що відображають його вміння ефективно використовувати різні мовні ресурси. [3, с. 200-201] Аналіз матеріалів FEMA засвідчує, що перекладач зіштовхується з необхідністю вибору між кількома стратегіями, кожна з яких має свої переваги та обмеження.

Однією з поширених стратегій є транслітерація або збереження оригінальної аббревіатури з подальшим розшифруванням українською мовою, наприклад: *FEMA* – *Федеральне агентство з управління надзвичайними ситуаціями (FEMA)*. Такий підхід дозволяє зберегти зв'язок із міжнародним нормативним простором і забезпечити впізнаваність терміна у фаховому середовищі. Водночас постає питання доцільності постійного використання англійської форми в текстах, орієнтованих на внутрішнього реципієнта.

Інша стратегія полягає у повному перекладі без збереження аббревіатури, як от *PPE* – *засоби індивідуального захисту*. Перевагою цього підходу є зрозумілість для ширшої аудиторії, однак він може призводити до втрати зв'язку з міжнародною термінологічною системою, особливо у випадках міждержавної взаємодії або використання англійських джерел.

Ще одним ефективним перекладацьким способом вважаємо створення українського аббревіатурного відповідника на основі перекладеної повної форми, наприклад: *Emergency Operations Center* – *Центр оперативного реагування (ЦОР)*. Проте така практика потребує обережності, оскільки штучно створені скорочення можуть не відповідати усталеній термінології національних органів, зокрема ДСНС, що спричиняє ризик термінологічної неузгодженості.

Найбільш збалансованим у наукових і нормативних текстах часто слугує комбінований спосіб, за якого подається повна українська назва із збереженням оригінальної аббревіатури, наприклад: *Incident Command System – Система управління інцидентами (ICS)*. Такий підхід поєднує зрозумілість і міжнародну впізнаваність, забезпечуючи функціональну еквівалентність у професійному дискурсі.

Зазначені стратегії реалізуються з урахуванням низки труднощів. Передусім йдеться про відсутність прямих еквівалентів у національній системі реагування: окремі американські інституційні моделі не мають повної відповідності в українському правовому та організаційному полі. Крім того, різні системи кризового менеджменту зумовлюють відмінності в структурі управління, що ускладнює калькування або буквальний переклад. Додаткову проблему становить полісемія аббревіатур, коли одна й та сама скорочена форма може мати різні значення залежно від контексту. Нарешті, надмірна концентрація скорочень у фахових текстах ускладнює сприйняття та потребує від перекладача ретельного балансування між точністю, лаконічністю та зрозумілістю.

У результаті проведеного аналізу вдалося глибше усвідомити системоутворювальну роль аббревіатур у сфері надзвичайних ситуацій та кризового менеджменту, зокрема на матеріалі глосарію FEMA. Дослідження засвідчило, що аббревіатури в цьому дискурсі функціонують не лише як засіб мовної економії, а й як інструмент стандартизації, інституціоналізації та професійної ідентифікації, формуючи цілісну та ієрархічно впорядковану терміносистему. Водночас переклад аббревіатур цієї галузі не є однозначним і супроводжується низкою труднощів. Перекладачеві необхідно не лише точно відтворювати зміст повної форми терміна, а й орієнтуватися в нормативно-правових та організаційних особливостях обох систем. Таким чином, переклад аббревіатур у сфері надзвичайних ситуацій виходить за межі формального відтворення скорочень і потребує комплексного підходу, професійної компетентності та чутливості до специфіки галузевого дискурсу.

REFERENCES

1. Бабелюк О. А. Поетика постмодерністського художнього дискурсу: принципи текстотворення (на матеріалі сучасної американської прози малої форми). К.: КНЛУ, 2010.
2. Пальчевська О. С. Концепт ШЛЯХ в англійській, французькій та українській мовах: лінгвокогнітивний та етнолінгвістичний ракурси. Донецьк, 2006.
3. Пальчевська О., Губич П., Александрова С. Особливості використання перекладацьких трансформацій у перекладі з української мови на англійську та польську (на матеріалі щоденників війни) // Актуальні питання гуманітарних наук. 2024. Вип. 75, т. 2. С. 199–204.
4. Babelyuk O. Using Distance EdTech for Remote Foreign Language Teaching During the COVID-19 Lockdown in Ukraine // Arab World English Journal (AWEJ). Special Issue on the English Language in Ukrainian Context. 2020. P. 4–15. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/elt3.1>
5. Mahyaddinova K. Abbreviations in Business Discourse // Trajectory Nauki = Path of Science. 2022. Vol. 8, No 9. P. 3003.
6. Palchevska O., Mintii M. M., Sharmanova N. M., Mankuta A. O. Selection of Pedagogical Conditions for Training STEM Teachers to Use Augmented Reality Technologies in Their Work // Journal of Physics: Conference Series. 2023.